

Nämnden Svenska rum 18.03.2021 § 32

§ 32

Svar på fullmäktige fråga om ingripande gällande skolvåld

Beredning och upplysningar:
Enbacka Heidi
Saloranta-Eriksson Outi
Pippuri Terhi
fornamn.efternamn@esbo.fi
Växel 09 816 21

Förslag

Bildningsdirektör Rinta-aho Harri

Nämnden Svenska rum ger ett svar i enlighet med redogörelsen på den fråga av Inka Hopsu, Tiina Ahlfors samt 23 andra ledamöter om ingripande gällande skolvåld.

Behandling

Beslut

Nämnden Svenska rum

Förslaget godkändes enhälligt.

Redogörelse

Ledamot Inka Hopsu, Tiina Ahlfors samt 23 andra ledamöter har 15.2.2021 ställt en fråga om vad stadsstyrelsen ämnar göra för att ingripa i våld i skolan och garantera säkerheten i skolorna. Mobbning i skolan är fortfarande ett allvarligt problem fastän man i Esbo länge arbetat systematiskt för att förebygga mobbning i skolan och hantera mobbningssituationer.

Svaret har beretts i samarbete mellan resultatenheten för finsk utbildning och svenska bildningstjänster. Utbildnings- och dagvårdsnämnden behandlar ärendet vid sitt sammanträde 31.3.2021 och Nämnden Svenska rum 18.3.2021.

Förebyggande av mobbning och våld i skolgemenskapen

Ledamöterna konstaterar i sin fråga att mobbning och våld påverkar hela skolgemenskapen. Enligt läroplanen har eleven rätt till en trygg studiemiljö. I enlighet med lagen om elev- och studerandevård ska det för varje skola utarbetas en elevhälsoplan för hur elevhälsoverksamheten ska genomföras, utvärderas och utvecklas. Planen utarbetas i samverkan med elevhälsan, de studerande och deras vårdnadshavare. Den skolspecifika elevhälsoplanen ska innehålla en plan för skydd av studerande mot våld, mobbning och trakasserier.

Den nya planen "Yhdessä vahvaksi yhteisöksi – Ei kiusaamiselle" (Mot en stark gemenskap tillsammans – nej till mobbning) togs i bruk i slutet av 2020 inom de finska tjänsterna. Målet med planen är att stärka samhörigheten mellan skol- och läroanstaltsgemenskaper, främja elevernas och studerandenas välbefinnande samt förenhetliga tillvägagångssätten för att förebygga mobbning. Planen innehåller 14 åtgärder, enligt vilka:

1. Enheten för småbarnspedagogik, skolan och läroanstalten har en metod för att följa elevernas och studerandenas vardag och ork. Informationen används på många olika sätt för att förebygga mobbning och ingripa i den.
2. Enheten för småbarnspedagogik, skolan och läroanstalten har tillgång till olika verktyg för identifiering av sociala situationer och känslor samt för inläring av nya färdigheter. Det är lättare att göra något när man har verktyg att agera med.
3. Enheten för småbarnspedagogik, skolan och läroanstalten har regler som hjälper både att förebygga mobbning och att ingripa kraftfullt när problemen redan uppstått.
4. Gruppbildning är vardag och fortgående under hela läsåret vid småbarnspedagogiska enheter, skolor och läroanstalter. En kontinuerlig gruppbildning stärker gruppens funktionsförmåga, förbättrar atmosfären och ökar trygghetskänslan.
5. Elever som inleder årskurserna 7 och studerande som påbörjar utbildning på andra stadiet känner till elevhälsojourerna. Vid gruppträffarna berättas om det gemenskapsfrämjande arbete som utförs i skolan eller läroanstalten (bland annat förebyggande av mobbning) samt om möjligheterna att få individuell hjälp och individuellt stöd.
6. I den grundläggande utbildningen känner alla elever och vårdnadshavare till och har tillgång till ett enkelt sätt att informera om iakttagelser som gäller mobbning.
7. Inom småbarnspedagogiken, skolan och läroanstalten identifieras olika aktörers roller i förebyggandet av mobbning. Verksamheten hör till alla som arbetar i skolan eller läroanstalten.
8. I skolan och läroanstalten finns förståelse och kompetens för ett restaurativt förhållningssätt. Det restaurativa förhållningssättet betonar en positiv process som bygger på möten, diskussioner och samarbete och som syftar till att öka förståelsen mellan parterna. Det stärker beredskapen för medling i utmanande situationer på ett konstruktivt sätt som stärker delaktigheten.
9. En elev eller studerande som blivit utsatt för mobbning har en namngiven trygg vuxen som hjälper och stöder vidare.
10. I skolan och läroanstalten deltar alla i förebyggandet av mobbning. På detta sätt stärks det förebyggande arbetet mot mobbning.
11. En elev eller studerande som blivit mobbad har möjlighet att dela med sig av sina erfarenheter och få kamrattstöd av andra.

12. Eleven eller den studerande får stöd och handledning i synnerhet i övergångsskeden och övergångssituationer. Övergången från ett utbildningsstadium till ett annat eller till en ny skola är alltid kritiska punkter på lärostigen.
13. Vårdnadshavarna känner till hur mobbning förebyggs i det egna barnets småbarnspedagogiska enhet, skola eller läroanstalt och hur man ingriper mot den.
14. Enheten för småbarnspedagogik, skolan och läroanstalten har ett klart verksamhetssätt för att ingripa i mobbning. Eleverna, vårdnadshavarna och alla vuxna i skolan känner till den överenskomna verksamhetsmodellen.

Inom svenska bildningstjänster finns en enhetlig grund för en plan för att skydda eleverna från våld, mobbning och trakasserier för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen samt för utbildning på andra stadiet. De svenska förskoleenheterna, skolorna och gymnasiet utarbetar sina skolspecifika planer utifrån detta. Grunden för planen uppdateras under våren 2021 i linje med den finskspråkiga planen. En direkt översättning är inte till alla delar ändamålsenlig bland annat på grund av olika organisationsstrukturer.

Ledamöterna konstaterar att nolltoleransen mot mobbning inte alltid förverkligas och att mobbningsspiralen inte alltid kan avbrytas. Att man har en nolltolerans mot mobbning i Esbos skolor innebär att man ingriper också i det minsta osakliga beteendet, och eleverna uppmuntras att berätta om de blir mobbade eller upptäcker mobbning. När man ingriper och utreder enskilda fall omsorgsfullt kan man förhindra att de drar ut på tiden och blir allt allvarigare. Alla skolor och läroanstalter i Esbo använder sig av en modell för att ingripa i mobbning. Modellen varierar från skola till skola. Det finns bland annat metoden KiVa-skola, kamratmedlingsprogrammet Verso eller så följer skolan en trappstegsmodell för att ingripa i mobbning. Oavsett vilken modell som används är det upp till varje vuxen i skolan att förebygga mobbning och ingripa i mobbning. I verksamheten betonas förebyggande av mobbning som en del av skolornas och läroanstalternas generellt inriktade elevhälsa. Det innebär en verksamhetskultur som främjar välbefinnandet i hela skolgemenskapen.

Metoder för att ingripa i våld

Ledamöterna efterlyser fler metoder för lärare och skolans personal att ingripa i våld. De lyfter också fram behovet av fler metoder också för allvarigare former av våld i skolan och akuta situationer. I alla skolor har man kommit överens om hur konfliktsituationer ska lösas, vem som ingriper, vilka metoder som ska användas, de vuxnas ansvar, hur vårdnadshavarna ska informeras om saken, hurdant stöd eleverna får och hur situationen ska följas upp. Skolspecifika modeller för ingripande gör det möjligt att beakta enhetens verksamhetsmiljö. Samma modell för ingripande fungerar inte nödvändigtvis i en liten skola för årskurserna 1–6 och en stor enhetsskola. Till exempel den arbetstid som står till förfogande per skola för experter inom elevhälsan (hälsovårdare, psykolog, kurator, läkare) varierar mycket beroende på skolans storlek. I skolorna har det under årens lopp byggts upp fungerande skolspecifika verksamhetsmodeller med överenskomna ansvarspersoner. Skolorna har systematiskt kunnat stärka sin kompetens med tanke på den valda verksamhetsmodellen. Det finns till exempel en licensavgift för

tillämpningen av metoden KiVa-skolan, som betalas av de skolor som använder metoden. Man strävar efter att systematiskt öka personalens kompetens inom detta delområde.

I enlighet med planen "Yhdessä vahvaksi yhteisöksi – Ei kiusaamiselle" har de finska småbarnspedagogiska enheterna, skolorna och läroanstalterna ett klart verksamhets sätt för att ingripa i mobbning. Eleverna, vårdnadshavarna och alla vuxna i skolan känner till den överenskomna verksamhetsmodellen. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid kommunikationen då skolorna har olika sätt att ingripa i mobbning. Ur elevens, den studerandes eller vårdnadshavarens synvinkel kan det vara utmanande att ändra verksamhetssätten när man flyttar till en annan skola. Det här förutsätter att man aktivt tar upp mobbning på lektionerna, på föräldramöten och också till exempel på skolornas webbsidor. Utbildningsanordnaren ska följa upp och utvärdera genomförandet av planen mot mobbning som en del av skolans elevhälsoplan.

Mobbning och våld är olika fenomen och tillvägagångssätten för att ingripa i dem är inte helt enhetliga. Som en del av elevhälsoplanen finns anvisningar för förskoleundervisning, skolor och gymnasier för att ingripa i våldssituationer. Anvisningarna har utarbetats i ett förvaltningsövergripande samarbete där utöver bildningssektorn, social- och hälsovårdssektorn och arbetarskyddet även Jorvs barnpsykiatri samt polisen och räddningsverket i Västra Nyland har deltagit. Tyngdpunkten ligger på att förutse och förebygga våldssituationer, vilket inbegriper samarbetet mellan hemmet och skolan, riskhanteringen vid läroanstalten och personalens säkerhetsutbildning.

Verksamheten i en våldssituation styrs av lagen om grundläggande utbildning, gymnasielagen och lagen om yrkesutbildning, enligt vilka rektorn kan vägra en elev att delta i den grundläggande utbildningen för högst den återstående arbetsdagen och i gymnasieutbildning och yrkesutbildning för högst tre arbetsdagar på grund av våldsamt eller hotfullt beteende. I skolornas och gymnasiernas interna anvisning finns ett detaljerat tillvägagångssätt för situationer som äventyrar säkerheten.

Förebyggande verksamhet eller andra metoder som skolan använder räcker inte alltid som åtgärder för att få slut på mobbningen eller för att garantera elevernas säkerhet. I skolor och läroanstalter genomförs en så kallad elevhälsans stig där man beskriver verksamhetsmöjligheterna för skolans personal och i vilka situationer det behövs sektorsövergripande samarbete med andra aktörer.

Mobbning kan leda till en situation där man är tvungen att bedöma behovet av barnskyddsåtgärder. Detta bör ske till exempel i en situation där eleven fortsätter att uppföra sig på ett sätt som äventyrar andras säkerhet. Behovet av barnskydd ska utredas om barnets behov av vård och omsorg, omständigheter som äventyrar utvecklingen eller det egna beteendet kräver det. Rektorn, läraren eller en expert inom elevhälsan kan alltid i oklara situationer konsultera polisen eller barnskyddet, så att eleven inte kan identifieras i sammanhanget, och be om deras åsikt om huruvida det i situationen ska göras en anmälan till polisen och/eller barnskyddet.

De som är anställda inom utbildningsväsendet eller i ett förtroendeuppdrag är trots sekretessbestämmelserna skyldiga att göra en polisanmälan när de på basis av omständigheter som kommit till deras kännedom i sitt uppdrag har anledning att misstänka att barn har blivit föremål för en sådan gärning som enligt 20 kap. i strafflagen är straffbar som sexualbrott

samt för en gärning som enligt 21 kap. är straffbar som brott mot liv och hälsa och för vilken det föreskrivna maximistraffet är fängelse i minst två år. Ett brott mot liv och hälsa som avses i bestämmelsen och som medför anmälningsskyldighet är bland annat misshandel. Även gärningar som uppfyller rekvisiten för ett brott som begåtts av en ung person under 15 år ska anmälas till polisen.

Stöd för barn och unga som mår dåligt

Ledamöterna anser att det behövs tillfällig sjukhusundervisning eller möjligheter att undervisa i någon annan än den bekanta skolmiljön för att hjälpa barn som mått illa länge. I Esbo utgår vi i första hand från att barnet får det stöd som hen behöver i den egna fostrings- och utvecklingsmiljön, det vill säga i den egna skolan. En eventuell överföring av en elev från den egna närskolan till en annan skola kräver alltid bl.a. att vårdnadshavarna och eleven hörs samt att ett överklagbart förvaltningsbeslut fattas innan det eventuella skolbytet kan ske. I en sådan situation måste den mottagande skolans resurser och kompetens också kunna säkerställas, så att eleven får bättre stöd för sin skolgång än vad närskolan kan erbjuda.

Även undervisningen för elever inom den specialiserade sjukvården ordnas i första hand i elevens egen skola (4 a § i lagen om grundläggande utbildning). Sjukhusundervisning kan ges åt en elev som omfattas av den specialiserade sjukvården och vars vård ordnas inom den barn- eller ungdomspsykiatriska öppenvården eller inom avdelningsvården på HUCS Jorvs sjukhus på barnavdelningarna. Elevens vårdteam inom den specialiserade sjukvården bedömer i samarbete med elevens, vårdnadshavarens och elevens nuvarande skola möjligheten att söka sig till en elevplats för sjukhusundervisning vid skolan Keinumäen koulu.

Distansarbetet och distansundervisningen som coronatiden medfört har konstaterats leda till att illamåendet bland barn och unga ökar. Enligt enkäten Välfärdskartan som genomfördes hösten 2020 hade de ungas depression och ångest ökat jämfört med året innan. Barns och ungas välbefinnande påverkas i hög grad av möjligheterna till fritidsliv. På grund av coronaepidemin har hobbymöjligheterna varit begränsade, vilket också återspeglar sig i barns och ungas välbefinnande i skolan. I detta läge framhävs alla vuxnas (vårdnadshavarnas, skolpersonalens osv.) gemensamma åtgärder för att främja barns och ungas välbefinnande.

Ledamöterna lyfter också fram oron över bristen på skolpsykologer. Psykologtjänsterna inom den finska elevhälsan har haft rekryteringsutmaningar och tyvärr saknar flera skolor en psykolog. I den svenskspråkiga undervisningen är vakanserna för psykologtjänster för närvarande fyllda. Både inom den finska och inom den svenska elevhälsan är kuratorvakanserna fyllda och tillgängliga inom ramen för deltidsanställningar. Med hjälp av statsunderstöd har man kunnat anställa fem resursarbetare (två psykologer, tre kuratorer) för gymnasieutbildningen. I skolor och läroanstalter främjas barns och ungas lärande och välbefinnande genom sektorsövergripande samarbete.

Samarbetspartner

Ledamöterna hänvisar till samarbetsmodeller mellan flera organisationer och kommunen. Även i Esbo inleds ofta ett sektorsövergripande nätverksarbete för att ingripa i våld. Delaktigheten för de parter som ingår i detta kan inte fastställas i detalj på förhand. Det beror på situationen och fallet vilka aktörer utanför skolan det lönar sig att bjuda in till nätverket. I en

fortsatt utredning av en våldssituation deltog utöver skolans elevhälsa även Ankkuri-teamet vid polisen i Västra Nyland, polisens socialarbetare, det uppsökande ungdomsarbetet i Esbo, stadens familjesocialarbete och barnskyddet, Stationens Barn rf samt aktivitetsparken i området.

Bildningssektorn i Esbo håller på att inleda ett nära samarbete med Stationens Barn rf:s K-0-verksamhet. Det är fråga om verksamhet som utvecklar och sprider en effektivare modell för ingripande i mobbningsituationer. De fall av mobbning som behandlas med hjälp av K-0 är ofta mångdimensionella. De uppfyller flera brottsbeteckningar, gärningsmännens och offrens roller är oklara och konflikterna sträcker sig också till fritiden och sociala medier. Situationerna har ofta tillspetsats så att samarbetet mellan hemmet och skolan har försvårats. Arbetet sker i skolan, hemmen och nätverken. Det centrala är att utreda händelseförloppet och alla berörda parter. När situationen stoppas och utreds beaktas individerna, gruppen, skolgemenskapen och vid behov även en ännu större social krets.

Beslutshistoria